

בלק חשב להחזיק בניצוץ של דוד המלך מחמת תקנת חכמים בדין קורה גזולה!

|| הרה"ג ר' פנחס פרידמן ||

אגרא דכלה: בלק ובלעם השתדלו למנוע את הוצאת הניצוץ הקדוש של דוד המלך שהיה טמון במואב

ג' פעמים בנה בלעם ז' מזבחות כנגד דוד הרועה השביעי,
ובכל פעם הקריב י"ד קרבנות כמספר דו"ד

רמ"ע מפאנו: הסטרא אחרא בונה מבצר
מסביב לנשמה הקדושה שנמצא ביניהם כדי לשמור עליה

כאשר מגיע הזמן להוציא נשמה קדושה מתוך הטומאה,
הורס הקב"ה ומקעקע את בנין ומבצר הטומאה

ומבאר הרמ"ע מפאנו כוונת הזוהר, כי אדם בליעל שהם כוחות הסטרא אחרא והטומאה גוזלים ועושקים את הנשמות של הקדושה, כי עיקר חיותם הוא מניצוץ הקדושה השבויים בתוכם. והנה הסטרא אחרא בונים בכוחות הטומאה בנינים ומבצרים גדולים, ושוקעים בהם עמוק את הנשמות הקדושות כדי שלא יוכלו לצאת משם לעולם.

אולם הקב"ה מקיים בהם משפטי התורה, שאם גנב אדם קורה מחבירו והשתמש בו לבנותו בתוך הבנין שלו ואחר כך נתפס, אין הגנב יכול לטעון כי היות שהקורה כבר נמצא בתוך הבנין, הוא רוצה לשלם לבעליו רק את דמי הקורה כדי שלא להפסיד את הבנין, אלא צריך לקעקע את כל הבנין כדי להוציא משם את הקורה ולהחזירו לבעליו.

ענין זה אנו למדים ממה שנינו בגמרא (תענית טז.) על הכתוב הנאמר אצל אנשי יניוה כששבו מדרכם הרעה על ידי נבואת יונה (יונה ג ח): "וישובו איש מדרכו הרעה ומן החמס אשר בכפיהם - מאי ומן החמס אשר בכפיהם, אמר שמואל אפילו גזל מריש [קורה] ובנאו בבירה, מקעקע כל הבירה כולה ומחזיר מריש לבעליו". כמו כן מחריב הקב"ה את כל הבנין של הסטרא אחרא, כדי להוציא משם את הגזילה הנשמות הקדושות וניצוץ הקדושה להחזירם אל הקדושה.

בדרך זו מבאר הרמ"ע מפאנו מה שמצינו בפרשת חקת (במדבר כא כא): "וישלח ישראל מלאכים אל סיחון מלך האמורי לאמר, אעברה בארצך לא נטה בשדה ובכרם לא נשתה מי באר בדרך המלך נלך עד אשר נעבור גבולך". הביאור בזה כי בני ישראל הרגישו ברוח קדשם, שישנם ניצוץ קדושה הטמונים בארצות סיחון ועוג שצריכים לחזור אל הקדושה, ואם היו סיחון ועוג ומסכימים מרצונם הטוב לתת לישראל לעבור בארצם, היה אפשר להוציא משם את ניצוץ הקדושה בלי שיצטרכו לקעקע את בירתם ולכבוש את ארצם.

אך סיחון לא עשה כן כפי שכתוב: "ולא נתן סיחון את ישראל עבר בגבולו, ויאסף סיחון את כל עמו ויצא לקראת ישראל המדברה ויבא יהצה וילחם בישראל", לכן לא היתה לישראל שום עצה אלא לקיים דין תורה להרוס ולקעקע את בירתם: "ויכהו ישראל לפי חרב ויירש את ארצו מארונן עד יבק עד בני עמון כי עז גבול בני עמון".

"תקנת השבים" שלא להרוס הבנין

אולם ממשיך הרמ"ע מפאנו בדבריו הנפלאים שאין הדבר פשוט כל כך, כי הן אמת שמצד דין תורה צריך לקעקע את כל הבנין כדי להחזיר גזילה לבעליה, אבל הרי מצד תקנת חכמים אין צריך להרוס את הבנין, אלא מספיק שהגזולן ישלם את דמי הקורה לבעליו והקורה עצמו נשאר בתוך הבנין.

כמו ששינוי במשנה (גיטין נה.): "העיד רבי יוחנן בן גודגדא... על המריש [הקורה] הגזול שבנאו בבירה, [ועתה בא הנגזל ותובע את הקורה שלו], שיטול את דמיו [ולא את הקורה עצמו] מפני תקנת השבים". ופירש רש"י:

והנה בכל שלש פעמים הללו עמד הקב"ה בשם הוי"ה בעזרו של דוד המלך שהרשעים הללו לא יצליחו במעשיהם, בפעם הראשונה כתוב (כג ה): "וישם ה' דבר בפי בלעם". בפעם השנייה כתוב (כג טז): "ויקר ה' אל בלעם וישם דבר בפי". בפעם השלישית כתוב (כד א): "וירא בלעם כי טוב בעיני ה' לברך את ישראל".

יומתק לומר בזה פרפרת כי כנגד ג' פעמים הללו הודה דוד מלך ואמר הלל לה' במזמור (תהלים קיח י): "כל גוים סבבוני בשם ה' כי אמילם, סבוני גם סבבוני בשם ה' כי אמילם, סבוני כדבורים דועכו כאש קוצים בשם ה' כי אמילם". הנה הזכיר ג' פעמים שקמו עליו כל גוים שהם בלק ובלעם שורש כל הטומאות, ובכל פעם סיים: "בשם ה' כי אמילם", כי הקב"ה נתגלה כל פעם בשם הוי"ה, כדי להשים דבר בפי בלעם שלא יוכל לקלל את ישראל.

מלחמתו של בלק על ידי תקנת חכמים

בדרך זו במסילה נעלה לבאר מעט מזעיר, איך חשב בלק למנוע את הוצאת הניצוץ הקדוש של דוד המלך ממואב, רק נקדים להשתעשע בדבריו המתוקים של הגה"ק החיד"א ב"ראש דוד", אשר דיבר בקדשו לפרש הפסוקים בפרשתנו (במדבר כג ז): "וישא משלו ויאמר מן ארם ינחני בלק מלך מואב מהררי קדם, לכה ארה לי יעקב ולכה זועמה ישראל, מה אקוב לא קבה א"ל ומה אזעום לא זעם ה', כי מראש צורים אראנו ומגבעות אשורנו, הן עם לבדד ישכון ובגוים לא יתחשב".

וביאר על פי הקדמה נפלאה של המקובל האלקי הרמ"ע מפאנו ב"עשרה מאמרות" (מאמר חיקור הדין חלק ד פרק יג), לבאר מאמר הזוהר הקדוש (פרשת משפטים צה): שמפרש הפסוק (קהלת ח ט): "עת אשר שלט האדם באדם לרע לו". כי כאשר "האדם" בליעל שהוא הסטרא אחרא שולט "באדם" של הקדושה לעשוק ממנו הנשמות, והוא חושב שזה טוב לו שיש בו חיות מניצוץ הקדושה, אבל באמת העושק של הקדושה הוא: "לרע לו".

בקדושתו ויוצא בלעם מפייהם, אזי הקליפה היא מיירתה פן ילקח חיותה, משקעת הניצוץ ההוא מאד מאד בתוך עמקי טומאת הקליפות, כמו שאדם מטמין אוצר נחמד במחבואות לבל ישלטו בו זרים... והנה עיקר חיות האומה במואב, היה מניצוץ הקדוש של דוד וזרעו, אשר היה ספון וטמון בקליפת מואב, ולכן נצטוו ישראל שלא להתגר בם מלחמה, עד יגיע הזמן להתגלות הניצוץ הקדוש ואז תתבטל ממלכתם".

בדרך זו מבאר הרמ"ע מפאנו כוונת הזוהר בפירושו הפסוק: "וירא בלק בן צפור וגו', חמא במשקופא דחכמתא", פירוש שראה בחכמת הטומאה כי הניצוץ הקדוש של דוד המלך טמון במואב, "ויגר מואב מפני העם מאד", שלא יקחו ישראל מידו ניצוץ קדוש זה שהוא קיום מלכותם, "כי רב הוא", כי רב וגדול הוא הניצוץ הזה. "ויאמר מואב אל זקני מדין עתה ילחכו הקהל את כל סביבותינו", הם הגדרים שעשינו בטומאה מסביב לקדושה, "כלחון השור את ירק השדה", כדי להוציא את הניצוץ של דוד המלך שהוא גזול בידינו כדי להחזירו אל הקדושה.

ועתה בא וראה כי על פי האמור יאיר לנו להבין מה שמצינו בפרשתנו, כי בלק ניסה להביא את בלעם לקלל את ישראל ג' פעמים: פעם ראשונה (כב לו): "וישמע בלק כי בא בלעם, ויצא לקראתו אל עיר מואב אשר על גבול ארנון אשר בקצה הגבול". פעם שניה (כג יד): "ויקחהו שדה צופים אל ראש הפסגה". פעם שלישית (שם כח): "ויקח בלק את בלעם ראש הפעור הנשקף על פני הישימון". והנה בכל שלש פעמים ביקש בלעם מבלק שיבנה לו שבעה מזבחות, ובכל פעם הקריב על כל מזבח פר ואיל שהם י"ד קרבנות על שבעה מזבחות.

ונראה לבאר הענין בזה על פי הידוע ומקור הדבר בזוהר הקדוש (פרשת ויגש רו.) כי הנשמה כלולה מג' חלקים הנקראים נפש רוח נשמה. מעתה כיון שבלק ובלעם נתכוונו להחזיק במואב את הניצוץ הקדוש של דוד המלך, לכן בנו שבעה מזבחות כנגד דוד המלך שהוא הרועה השביעי מתוך שבעה רועים: אברהם, יצחק, יעקב, משה, אהרן, יוסף, דוד, והקריבו על שבעה המזבחות י"ד קרבנות כמספר דו"ד, וחזרו על דבר זה שלש פעמים כנגד ג' חלקי נפש רוח ונשמה של דוד המלך.

בפרשתנו פרשת בלק: "וירא בלק בן צפור את כל אשר עשה ישראל לאמורי, ויגר מואב מפני העם מאד כי רב הוא... ויאמר מואב אל זקני מדין, עתה ילחכו הקהל את כל סביבותינו כלחון השור את ירק השדה... וישלח מלאכים אל בלעם בן בעור... הנה עם יצא ממצרים הנה כסה את עין הארץ והוא יושב ממולי, ועתה לכה נא ארה לי את העם הזה כי עצום הוא ממני, אולי אוכל נכה בו ואגרשנו מן הארץ".

מפירוש רש"י למדנו כי עיקר הפחד של מואב היה, ממה שהרגו ישראל את סיחון ועוג שני המלכים ששמרו על מואב וכבשו את ארצם:

"וירא בלק בן צפור את כל אשר עשה ישראל לאמורי, אמר אלו שני מלכים שהיינו בטוחים עליהם לא עמדו בפניהם, אנו על אחת כמה וכמה לפיכך יגר מואב... עם יצא ממצרים, ואם תאמר מה מזיקך, הנה כסה את עין הארץ, סיחון ועוג שהיו שומרים אותנו עמדו עליהם והרגום, והוא יושב ממולי, חסר כתיב קרובים הם להכריתנו כמו (תהלים קיח י) כי אמילם".

אך לפי זה צריך ביאור מה שמפרש בזוהר הקדוש (פרשתנו קפד): "וירא בלק בן צפור וגו', רבי שמעון אמר, מאי ראה חמא, ראה ודאי ממש חמא במשקופא דחכמתא". פירוש: "מה ראה ראה, ראה ודאי ממש ראה בחלון של החכמה". וצריך להבין איזו חכמה טמונה כאן, במה שהרגו ישראל את סיחון ועוג וכבשו את ארצם, עד שהיה בלק צריך להסתכל בחלון החכמה.

עוד ראוי להתבונן במה שאמר בלק לבלעם: "הנה עם יצא ממצרים", והנה כאשר הוכרח בלעם לברך את ישראל אמר בברכותיו (במדבר כג כב): "אל מוציאם ממצרים, ופירש רש"י: "אתה אמרת הנה עם יצא ממצרים, לא יצא מעצמו אלא האלקים הוציאם". וצריך להבין עומק הוויכוח ביניהם אם יצאו ישראל ממצרים מעצמם או שיצאו על ידי הקב"ה, הלא בכל אופן צריך לפחד מישראל מאחר שיצאו ממצרים וכבשו את ארץ סיחון ועוג.

בלק ראה שדוד המלך יצא ממנו

כדי לבאר כל זה אשא עיני אל ההרים - הקדמה יקרה ממשנתו הטהורה של הרמ"ע מפאנו דכלה", אשר מאיר לנו באור בהיר את כל הענין של בלק ובלעם, על פי דברי רבינו האריז"ל ב"שער הפסוקים" בפרשתנו (ד"ה וישלח מלאכים) כי בלק ראה בקסמיו שדוד המלך וזרעו עתידים לצאת מרות המואביה.

לפי זה מבאר הרמ"ע מפאנו דכלה" כי כל מטרתם של בלק ובלעם היתה, למנוע מישראל להוציא ממואב הניצוץ הקדוש של דוד המלך שהיה טמון אצלם, והנה מעט מהדברים בלשון קדשו:

"דהנה ידוע חיות אומה היא מחמת איזה ניצוצות מהקדושה השקועים בתוכה, וכשישראל מבררים הניצוצות אזי נשארים האומות פגרים ותתבטל אותה האומה... והנה הקליפה אשר יש בתוכה ניצוץ קדוש גדול בערך, ומתיירת הקליפה פן יבוא איזה צדיק

"שאם אתה מצריכו לקעקע בירתו ולהחזיר מריש עצמו ימנע מלעשות תשובה".

ובגמרא (שם) למדנו המקור לכך: **"תנו רבנן, גזל מריש ובנאו בבירה, בית שמאי אומרים, מקעקע כל הבירה כולה ומחזיר מריש לבעליו, ובית הלל אומרים, אין לו אלא דמי מריש בלבד משום תקנת השבין"**. ונפסק כן להלכה בשלחן ערוך (חו"מ הלכות גזילה סימן שס סעיף א): **"אפילו גזל קורה ובנאה בבירה גדולה, הואיל ולא נשתנית דין תורה הוא שיהרוס כל הבנין ויחזור הקורה לבעלים, אבל תקנו חכמים מפני תקנת השבים, שיהיה נותן את דמיה ולא יפסיד הבנין"**.

הנה כי כן באים כוחות הסטרא אחרא בטענה, כי הן אמת שנשמה קדושה זו שעליה נמצא הבנין של הסטרא אחרא גזולה היא מהקדושה, ומצד דין תורה ראוי להרוס כל הבנין כדי להוציא משם הנשמה, אולם מכיון שתיקנו חכמים **"תקנת השבים"**, שלא להוציא את הקורה מהבנין אלא לשלם את דמיו לבעליו, לכן גם מהם אסור להוציא הנשמה אלא ישלמו דמים תמורתה.

אולם הבל יפצה פיהם, שהרי עיקר תקנת חכמים שלא להוציא קורה גזולה מהבנין הוא רק מפני **"תקנת השבים"**, נמצא לפי זה כי הגוים שאין רצונם בתשובה, זאת ועוד שאין להם תיקון בתשובה, כמבואר במדרש תנחומא (פרשת האזינו אות ד): **"כתיב (במדבר ו כו) ישא ה' פניו אליך, וכתוב אחד אומר (דברים י יז) אשר לא ישא פנים, עושה תשובה נושא לו פנים, יכול לכל, תלמוד לומר אליך, ולא לאומה אחרת"**. על כן לא תיקנו להם חכמים **"תקנת השבים"**, אלא השאירו את הדבר על דין תורה, שראוי להרוס כל הבנין כדי להוציא משם הנשמה הגזולה.

מעתה מבואר דברי הזוהר הקדוש שמפרש הפסוק: **"עת אשר שלט האדם באדם לרע לו"**, כי כאשר שולט האדם בליעל שהוא הסטרא אחרא, באדם דקדושה לעשוק ממנו נשמות קדושות הרי זה **"לרע לו"**, כי כשיגיע הזמן להוציא הנשמה מתחת ידם, יהרוס הקב"ה ויקעקע את כל המבצרים של הסטרא אחרא, נמצא כי מה שעשקו את הקדושה היה לרע להם, אלו תוכן דבריו הקדושים של הרמ"ע מפאנו.

ביאור נפלא בגמרא סוכה

ומה מתוקים הם דברי החיד"א (שם) שהביא בשם המקובל הירושלמי מוה"ר יעקב ווילנא זצ"ל, שפתר על פי דברי הרמ"ע מפאנו חידה סתומה בגמרא שנתייגעו בה המפרשים (סוכה לא):

"ההיא סבתא דאתאי לקמיה דרב נחמן, אמרה ליה, ריש גלותא וכולהו רבנן דבי ריש גלותא בסוכה גזולה הוו יתבי". פירוש, שלקחו ממנה קורה שלא ברשות והשתמשו בו לבנות את הסוכה של ראש הגלות, ועל כך באה בטענה שהיא רוצה את הקורה שלה, ולכן צריך לסתור את הסוכה כדי להוציא משם את הקורה.

"צווחא ולא אשגח בה רב נחמן", צעקה ולא השגיח בה רב נחמן, **"אמרה ליה, איתתא דהוו ליה לאבוהא תלת מאה וסורי תמני עבדי צווחה קמייכו ולא אשגחיתו בה"**. פירוש, האשה אמרה לרב נחמן: אשה אשר לאברהם אביה היו שלש מאות ושמונה עשרה עבדים צועקת לפניכם ואינכם משגיחים בה, **"אמר רב נחמן, פעיתא היא דא [צעקנית היא זו], ואין לה אלא דמי עצים בלבד"**.

וכבר נתייגעו המפרשים לבאר כל אחד לפי דרכו, מה ראתה אותה סבתא להזכיר שאברהם אבינו היה לו שלש מאות ושמונה עשרה עבדים, ואיך זה שייך בכלל לטענתה להחזיר לה את הקורה, ואין לומר שדיברה

סתם דברים שאין בהם טעם, כי אז לא היו חכמינו ז"ל מביאים את הדברים בגמרא.

אך לפי האמור הביאור בזה הוא כך, כי מצינו בפרשת לך לך כשיצא אברהם למלחמה כנגד ארבעת המלכים ששבו את לוט בן אחיו (בראשית יד יד): **"וישמע אברם כי נשבה אחיו וירק את חניכיו ילידי ביתו שמונה עשר ושלוש מאות וירדוף עד דן"**. וביאר ב"לקוטי תורה" לרבינו האריז"ל (שם) שנתכוון להציל את נשמת רבא שהיתה טמונה אצל לוט בסודם, ונרמז בפסוק (בראשית יד יב): **"ויקחו את לוט**

על כך אמר לו בלעם שטעה בזה: **"מה אקוב לא קבה א"ל ומה אזעום לא זעם ה"'**, שאין הקב"ה מקללם על היותם באים מעובדי עבודה זרה, **"כי מראש צורים אראנו ומגבעות אשורנו"**, ופירש רש"י שהכוונה בזה על האבות הקדושים הנקראים צורים והאמהות הקדושות הנקראות גבעות, כלומר הראש של האומה ישראלית מתחיל רק מהאבות והאמהות ולא מקודם להם.

מוסיף על כך החיד"א לפרש המשך הפסוקים, כי האבות והאמהות הם נשמות

חכמים תקנו תקנת השבים שהגונב קורה ובנאו בביתו,

אינו צריך להרוס הבנין אלא משלם דמי קורה לבעליו

בלק בא בטענה שאסור להרוס את הבנין של מואב

כדי להוציא נשמת דוד המלך משום תקנת חכמים

"אם יתן לי בלק מלוא ביתו כסף וזהב",

לשלם בשביל נשמת דוד המלך כדין קורה שמשלם דמיו לבעליו

"הן עם לבדד ישכון", רק לישראל תיקנו חכמים דין קורה,

"ובגוים לא יתחשב", כי אינם רוצים בתשובה

ה'ן עם לבדד ישכון", רק לישראל תיקנו חכמים דין קורה,

קדושות שהוציא הקב"ה מתוך הטומאה של תרח ואבותיו שעבדו עבודה זרה, על ידי שהרס הקב"ה וקעקע את הבנין של הטומאה להוציא יקר מזולל. אך הלא יש מקום לבעל דין לטעון, כי דבר זה הוא בניגוד לתיקון חכמים שתיקנו תקנת השבין, שאין צריך לקעקע את כל הבנין כדי להשיב את הקורה לבעליו אלא מספיק לשלם לו דמי הקורה, לכן הוסיף בלעם לומר: **"הן עם לבדד ישכון"**, פירוש, רק אצל ישראל לבדם יש תקנה זו שישכון הקורה בבנין וישלמו רק דמיו, **"ובגוים לא יתחשב"**, אצל הגוים לא יתחשב כלל תיקון זה משום שאין להם תיקון בתשובה, עד כאן תוכן דברי החיד"א.

בלק ביקש למנוע הריסת הבנין של מואב

והנה החיד"א לא ביאר כלל איך מתקשר מה שתקנו חכמים בדין קורה משום **"תקנת השבים"** לפרשת בלק, אולם כאן נתקיים בנו מה ששינוי בירושלמי (ר"ה פ"ג ה"ה): **"דברי תורה עניים במקומן ועשירים במקום אחר"**, כי כאשר נצרף מה שלמדנו ממשנתו הטהורה של ה"אגרא דכלה", כי בלק ביקש למנוע את הוצאת הניצוץ הקדוש של דוד המלך ממואב, יאיר לנו להבין כי ברוב ערמתו חשב להשתמש בתקנת חכמים זו, שאסור להרוס הבנין כדי להוציא משם הקורה משום תקנת השבים.

מעתה ירווח לנו להבין מה שהתלונן בלק לפני בלעם: **"הנה עם יצא ממצרים הנה כסה את עין הארץ והוא יושב ממולי"**, ופירש רש"י: **"עם יצא ממצרים, ואם תאמר מה מוזיקך, הנה כסה את עין הארץ, סיחון ועוג שהיו שומרים אותנו עמדו עליהם והרגום"**. כי כבר נתבאר שבלק בא בטענה למנוע הרס הבנין של מואב להוציא משם נשמת דוד מחמת תקנת חכמים.

אולם הרי מצינו סתירה גדולה לכך כשיצאו ישראל ממצרים, והרסו את כל הבנין של המצרים בעשר מכות וטביעת המצרים בים כדי להוציא משם ניצוצי הקדושה, כמבואר בגמרא (ברכות ט): על הכתוב שנאמר ביציאת מצרים (שמות יב לו): **"וינצלו את מצרים, אמר**

רבי אמי, מלמד שעשאוה כמצודה שאין בה דגן, וריש לקיש אמר עשאוה כמצולה שאין בה דגים".

וביאר האריז"ל (שער המצות פר' עקב) הכוונה בזה שהוציאו משם כל ניצוצי הקדושה, הרי שהרס הקב"ה וקעקע את כל הבנין של המצרים, כדי להוציא משם את הקורה שהם ניצוצי הקדושה להחזירם אל הקדושה. זאת ועוד, שהרסו ישראל את ארץ סיחון ועוג וכבשו אותה לעצמם כדי לברר משם ניצוצי קדושה.

לכן נתחכם בלק לומר בלעם: **"הנה עם יצא ממצרים"**, שיצאו מעצמם בלי רשות מהקב"ה ועברו על חוקי חכמים שתקנו תקנת השבים, זאת ועוד, כי על ידי זה עבירה גוררת עבירה: **"הנה כסה את עין הארץ"**, שהרגו את שני המלכים סיחון ועוג והרסו בכך את הבנין בניגוד לרצון חכמים, **"והוא יושב ממולי"**, שמבקשים עתה להכריתנו ולהרוס גם את הבנין של מואב כדי להוציא משם הניצוץ של דוד המלך, ומאחר שעברו על תקנת חכמים: **"ועתה לכה נא ארה לי את העם הזה כי עצום הוא ממני, אולי אוכל נכה בו ואגרשנו מן הארץ"**.

"וירא בלק במשקופא דחכמתא"

הנה כי כן יתבאר היטב דברי הזוהר הקדוש: **"וירא בלק בן צפור וגו', חמא במשקופא דחכמתא"**, ושאלנו איזה ראייה של חכמה היה צריך להסתכל במה שעשו ישראל למלכי האמורי שהם סיחון ועוג, אך לפי האמור הביאור בזה על פי הידוע שחכמי התורה נקראים **"חכמים"** על שם קבלתם שפע משורש החכמה, וזהו הענין שהסתכל בלק בחלון **"החכמה"**, דהיינו בתקנת **"חכמים"** שתקנו תקנת מריש משום תקנת השבים, ועל ידי זה חשב לעורר מדת הדין על ישראל שכבשו את ארץ סיחון ועוג והרסו את בנינם בניגוד לרצון חכמים.

על כך ענה לו בלעם שטעה בזה טעות גדולה, כי תקנת השבים היא רק אצל ישראל ולא אצל הגוים: **"הן עם לבדד ישכון ובגוים לא יתחשב"**. וזהו שהוסיף לומר לו: **"אל מוציאם ממצרים"**, ופירש רש"י: **"אתה אמרת הנה עם יצא ממצרים, לא יצא מעצמו אלא האלקים הוציאם"**. כלומר אתה חושב כי ישראל הרסו הבנין של המצרים מעצמם בניגוד לרצון חכמים, אין הדבר כן אלא הקב"ה הוציאם ממצרים והוא גם עזר להם לכבוש את ארץ סיחון ועוג, כי אצל הגוים לא שייך כלל תקנת השבים, אלא הקב"ה מתנהג כדת של תורה לקעקע את כל הבנין כדי להחזיר אבידה לבעליה.

יומתק לפרש בזה הפסוק (במדבר כב יח): **"ויען בלעם ויאמר אל עבדי בלק, אם יתן לי בלק מלוא ביתו כסף וזהב לא אוכל לעבור את פי ה' אלקי לעשות קטנה או גדולה"**. ופירש רש"י: **"מלוא ביתו כסף וזהב, למדנו שנפשו רחבה ומחמד ממון אחרים, אמר ראוי לו ליתן לי כל כסף וזהב שלו"**. וצריך ביאור כי הן אמת שחמד ממונם של אחרים, אבל בודאי שהחביא והלביש את חמדתו לממון, כאילו שיש כאן צורך שבלק יתן לו מלוא ביתו כסף וזהב על מנת שיצליח במשימתו.

אך לפי האמור הענין הוא נפלא, כי מאחר שבלק בא בטענה של תקנת השבים, שאין צריך להחזיר את הקורה עצמו אלא ישלם דמיו לבעליו, לכן אמר לו בלעם על כך: **"אם יתן לי בלק מלוא ביתו כסף וזהב לא אוכל לעבור את פי ה' אלקי לעשות קטנה או גדולה"**, כי אצל הגוים לא שייך כלל תקנת השבים, זאת ועוד, כי אין שום מחיר בעולם לשלם כסף וזהב בשביל נשמה קדושה של דוד המלך.